

Spomini na Poldeta Polenca

Kar naprej pošiljamo turiste na puštalsko muzejsko pot do Nacetove bajte. Pozabili pa smo, da je bila hiša domovanje bratov Polenec, ki bi v zadnjih letih obhajala 100-letnico rojstva. Že leta 2010 je minilo 100 let od rojstva biologa dr. Antona Polenca, leta 2012 pa njegovega brata Poldeta. Njegovo operno kariero v Sarajevu je obdelal dr. Franc Križnar, v Loških razgledih, št. 52, leta 2005. Potreben bo še pogled v njegov gledališki prispevek za Škofjo Loko in delovanje v predvojnemu Katoliško prosvetnem društvu. Na tem mestu bi ob visoki obletnici dodal le nekaj osebnih spominov.

Poldeta Polenca sem prvič videl na kapucinski semenj ob sv. Ani, ko je bil na dopustu in je prišel pet na kor. Takrat je bil še v Sarajevu. Skodrana glava se je pokazala že čez špansko steno na predkoru, še preden je vstopil. Izredno velik možakar je prišel na kor in potem ni bilo konca pozdravljanja. Tudi moj oče ga je poznal, povedal mi je, da je operni pevec. Zame kot šolarja je bil to velik dogodek, vendar pa se Poldetovega glasu od takrat ne spominjam.

Ko sem bil študent, se je Polde v začetku šestdesetih let prejšnjega stoletja za stalno vrnil na svojo domačijo v Puštalu. Pozneje sem ga vprašal, zakaj je naredil ta odločilen korak, saj je bil na višku pevske moči. Povedal mi je, da je kljub skrbnemu varovanju in obdelovanju domačije, ki sta mu jo v odsotnosti upravljali sosedi, Šteficova Katra in Stiskarjeva Micka, občutil veliko domotožje. Ko je konec počitnic odhajal, ga je domači maček še štirinajst dni hodil čakati na konec vrta pri kopaljšču. Polde je bil na zemljo zelo navezan. Pripovedoval mi je, da je mati nameravala domačijo deliti na pol, dati vsakemu polovico, njemu in bratu Tončetu, kot je vedno rekel bratu Antonu. Takrat ji je Polde rekel, naj vse dobi Tonče, da se zemlja ne bi delila. Ko je pozneje domačijo prevzel, je bila še dolgo zadolžena. Oče

Polde Polenec in France Štukl pred Nacetovo hišo v Puštalu, spomladi 1968.

je končal v 1. svetovni vojni. Zadnji obrok dolga je Polde plačal med nemško okupacijo; takrat se je denar zamenjal in se mu je vrednost zmanjšala, zato se je zmanjšal tudi dolg. Pred 2. svetovno vojno in tudi po njej je bil zaposlen v Šeširju. Bil je v vodstvu znane sindikalne organizacije JSZ. Sodeloval je tudi pri predvojnem Prosvetnem društvu. Pripovedoval je, kako so igrali in o muhavosti ter zamerljivosti imenitnega amaterskega igralca Gračanca - Marelmoharja (Lovro Planina), Francetovega brata. Včasih je »sabotiral« oder več mesecev. Še po vojni sta igrala skupaj. Med vojno je bil Polde doma, sodeloval je s partizanskim gibanjem. Ne spominjam se, ali so mu pozneje priznali borčevsko delovno dobo. Takoj po vojni je bil tajnik Krajevnega ljudskega odbora Puštal. Nazadnje je imel težave pri uveljavljanju teh let, kar je Puštalcem zelo zameril. Iz vojnih let mu je ostala navada, da jo je od maše mahnil kar čez Lontrg, kadar se mu je mudilo domov. V pevski družini smo ga vprašali, zakaj ne gre čez Plac, pa je odgovoril, da se je tako navadil med vojno, ko ni maral mimo gestapa na Placu, da jim ni bil na očeh.

Ko se je Polde dokončno vrnil iz Sarajeva, je kmetoval. Dohodki od bajte so bili majhni, v glavnem le za hrano. Živel je skromno; poleti v srajci, pozimi v prepasanem trenču. Redko, le kadar je bil prehlajen, je nosil klobuk ali kučmo. Za glas se je bal. V hudem mrazu je nosil staro črno kučmo, »sformano na kravji drek«. Na pevske vaje, kot vsi muhasti tenorji, ni hodil redno, redno pa je pel pri deseti maši. Z organistom Stanetom Svolljšakom sta se dobro razumela in solirala duete. Ko ga je nekoč obiskala primadona iz Sarajeva, je Stane čez noč priskrbel note za Desdemonino molitev iz Traviate. Polde je pel z občutkom, nikoli brez treme, ki pa se mu je razblinila po nekaj taktih in kar videlo se je, kako mu je odleglo. Nobene solo točke ni podcenjeval. Če glasovno ni bil razpoložen, ali je bil prehlajen, je rekel, da bo zapel drugo nedeljo. Meni je za začetek pevske kariere vedno modro svetoval nezahtevne solo parte.

Cerkvene hierarhije ni maral. Bolj skromni so se mu zdeli kapucini. Z župnikom Melhiorjem Golobom sta bila oba prevelika formata in sta se večkrat razhajala. Golob je vedno rekel: »Če bo prišel še Polde, bo spet pel same Marijine pesmi«. Te so mu najbolj ležale in imel jih je najrajši. Kadar pa je šlo za reprezentanco, ga je gospod Golob vedno osebno povabil. Če ga ni videl ali mu Polde ni resno obljubil, ga je župnik posebej naprosil. Ob takšnih priložnostih, posebno za kakšne škofove »andohti«, je povabilo prinesel mežnar Janko Pušar, Bičkov Janko. Polde in Janko sta bila v sorodu. Sam sem bil priča takšnemu srečanju - Bičkov Janko je privihral v svoji značilni pelerini in ga povabil na škofovo bogoslužje. »Golob želi, da prideš.« »Bom prišel.« Gospod Golob je Poldetu večkrat rekel, da svojega talenta ne sme zanemarjati, »Petje je treba uporabiti v Božjo čast. Polde, ti imaš dar.« Glede Golobovih povabil mi je nekoč, nekoliko užaljeno, pripomnil: »Nič pa se ne spomni (Golob namreč), da sem peš hodil v Ljubljano na privatne ure k slavnemu pevcu Juliju Betettu.«

Polde je rad hodil na pevske izlete. Tam sta z gospodom župnikom zgladila medsebojne odnose, po znanem Poldetovem načelu, da moramo biti odprti in

razumevajoči drug do drugega. Tako kot sedimo za mizo, kakor nam paše, tako moramo biti tudi v življenju odprti drug do drugega. V določeni oddaljenosti lahko z vsakim sodelujemo. Po tem načelu se je usedel malo stran od župnika, pozneje pa sta se presedla in se živahno pogovarjala. Zgodilo se je, da je odhod avtobusa zamudil. Navado zamujanja je gojil do kakšnega leta pred smrtjo. Ker je prihod obljubil, predolgo pa ga nismo mogli čakati, je najel taksista Pusteža, da ga je pripeljal za nami.

Ob svojem ročnem kmetovanju, silno ekstenzivnem in starinskem, Polde ni bil lačen, kakšnega posebnega denarja pa si ni pridelal. Počasi se mu je obrabila obleka, gospod župnik in pevci smo mu napravili novo. Po maši nas je na obveznem obhodu Placa dohitel krojač in mu povedal, da ima obleko gotovo. Poldetu je bilo silno nerodno iti ponjo. Več nedelj je mencal in odlašal. Krojač ga je že okregal in rekel, da bo obleko daroval kar meni, študentu, saj sem kar pravnije postave in bi mi bila kar prav. Naslednjo nedeljo je bi Polde nov. Ko smo šli čez Plac, je omenil, da bo moral med tednom nazaj h krojaču. Levo na prsih je bila pod »štofom« podolgovata bula, ki je resno motila izgled suknjiča. Obzirno sem mu svetoval, naj iz notranjega žepa potegne »flike«, ki jih krojač navadno vrne. Zamislil se je, jih potegnil iz žepa in potem zavitek kot nekakšno trofejo odnesel domov. Še dolgo časa smo se smejali na ta račun.

Dokler je bila ob nedeljah odprta trafika na Placu, je tam Polde nakupil različne časopise, tudi hrvaške. Tisti, ki so v kmečki zunanosti videli tudi njegov kulturni padec, so se motili. Polde je pogosto poslušal radio, posebno zvečer, ko so predvajali operne posnetke. Po maši je v družbi včasih komentiral slavne pevce.

Leta 1968 je prišel nov župnik. Organist Stane ni šel več v korak z novo pokoncilsko liturgijo, ki je v prvi fazi precej zmanjšala klasično petje pri mašah. Stane je še rad orgljal, učil pa ni več. Moški zbor s staro tradicijo in kondicijo je pričel nazadovati. Takrat smo se organizirali sami. Polde je obljubil, da nas bo učil, ti (pisec tega prispevka) boš pa igral na harmonij, pa čeprav samo na en prst. Šlo je. Razen cerkvenih smo se učili tudi narodne pesmi. Za partizanski miting na Brnkovi pustoti smo izbrali nekaj nevtralnih narodnih pesmi. Razen »svetoduharjev« (KUD Ivan Cankar Sv. Duh) takrat ni bilo drugih civilnih pevskih zborov, zato so povabili nas. Po predhodni ZB cenzuri pesmi smo potem sodelovali v programu. O prireditvi je bil članek v Glasu. Nekateri pevci so bili celo na fotografiji, v tekstu pa nismo bili omenjeni. Od godbe je sodeloval samo kvartet, pa so njih pohvalili. Pevcev pa, kot da ni bilo zraven. Polde jim je to zamolčanje zameril in potem nismo več nastopali na podobnih prireditvah. Peli smo na cerkvenih in civilnih pogrebih. Tudi vsi župniki so vedno rekli, da po smrti ni več »knjižic«.

Dvakrat letno smo se zbrali pri njem doma. Ob Puštalskem semnju v septembru smo prišli kar od desete maše na Hribcu. Ob Poldetovem godu, novembra, smo se dobili zvečer. Obakrat se je Polde na te obiske pripravil. Ob teh priložnostih je naprosil »žensko«, kot rečemo v Loki po domače. Ko je dobil pokojnino, je ponudil potico in druge dobrote. Včasih mu je pomagala Stiskarjeva Micka,

pozneje je napekla in nam stregla Bubležova Mara. Ampak kaj potica! Posebno dobro je imel domače žganje. Ti trenutki so bili nepozabni, do dvajset se nas je posedlo po prostrani »hiši«. Ko sem se drenjal pod polico za radio, me je nekdo srepro pogledal – bil je eden od mačkov, ki je tam domoval. Ko smo začeli prepevati, mački tega niso prenašali. Prišli so k Poldetu, da jim je odrinil oknico in so lahko odšli. Hišo je imel vedno odprto. Za vrati sta bila steklenica z žganjem in »štamperl«, v jerbasčku pa naj bi se zbirali »prostovoljni« prispevki; velikokrat je bilo oboje prazno.

Dobrotniki, predvsem danes že pozabljeni Janko Krek, so mu omogočili nekajmesečno zaposlitev, ki jo je potreboval za uveljavitev prejšnje delovne dobe. Tako je bil prvi profesionalac pri Zvezi kulturnih organizacij. Iz izkupičkov uspešnih Krekovih veselih večerov se je nabrala vsota za njegovo zavarovanje in majhno plačo. Tudi pokojnina, ki jo je dobil, je bila skromna. Slikarki Dori Plestenjak je prodal nekaj zemlje za atelje in si gmotno opomogel. Popravil je najnujnejše pri bajti. Veliko je še načrtoval. Nameraval je prodati krave. Skupaj sva si ogledovala hlev pod hišo. Ta je bil visok, svetel in že obokan na traverze. Ko bi se presušil, je nameraval v njem odpreti učilnico za solopetje. Načrtoval je tudi nakup klavirja, a ga je prehitela smrt.

Polde je bil posebně, velik človek, večplasten mož. Ker se ni oženil, so tudi na to temo brusili jezike. Ljubil je svobodo. Ko sem se oženil, mi je rekel: »Frence, sedaj je pa konec (svobode namreč).« Ni maral hinavcev, servilnih tipov. Rad je imel odprte karte. S kora se ni dal odgnati. Za Stanetom je prišel nov organist. V Loki se ni obnesel, tudi pri civilnih zborih ne, in ni odšel v najlepšem spominu. Mnogo starejših pevcev je takrat prenehalo peti, Polde pa se ni dal. Kadar sva se sprla, ni »kuhal rilca«, kot je sam rekel. Organistka Mina je prinesla novo Tomčevo pogrebno mašo, vsak na eni strani orgel sva jo pregledovala in po nekaj pogrebih nama je že kar šlo. Polde je včasih rad zategoval. Že tako je imel navado, da je kot solist, na tistih mestih, ko si je povšečno izdelal glas, malo počakal. Tega so bili vajeni vsi organisti. Pri žalni maši, ki ni bila solistična, pa je šel predaleč. Predlagal sem mu, da malo pospešiva, ker ima žalna maša že zadosti resno besedilo, pa še v molu je večkrat napisana. Počasen ritem ni potreben. »Če si pa tako »kunštn«, tudi prav.« Jazen je med pogrebno mašo odšel s kora. V nedeljo je spet prišel in sva se srečala. Vprašal me je, če sem bil hud, rekel sem, da ne. Tako mi je odgovoril tudi on.

Zbor je vodil in »držal skupaj« vse do prezgodnje smrti. Na koru smo se takrat učili program za 80-letnico Antona Jobsta v Žireh (roj. 12. 9. 1894). Na generalki v Žireh je bil še zraven. Umrl je po kapi, 5. oktobra 1974. Pri Poldetu sem videl, da ne denar ne časti ne službe in niti izobrazba ne naredijo človeka. Človek mora biti zvest Bogu in sebi. Tak je bil idealist Polde. Največjo popotnico pa mi je zapustil s svojim prepričanjem, da moramo biti v življenju eden do drugega dialoško usmerjeni. Po njem smo, z dovoljenjem sorodnikov, poimenovali Cerkvni moški pevski zbor Polde Polenec, župnije sv. Jakoba v Škofji Loki.